ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА
НАУЧНОТО ЖУРИ ЗА ЗАЩИТА
НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

С Т А Н О В И Щ Е

От д-р Ралица Янкова Илкова Петкова, доцент по наказателно право в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – член на научното жури за публична защита на дисертационния труд на Мартин Рачков Баев, докторант – задочна форма на обучение в секция „Наказателноправни науки“ при Института за държавата и правото (ИДП) при Българската академия на науките (БАН), на тема „Нарушения на процесуалните правила в досъдебната фаза на наказателния процес“, за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „Наказателен процес“

ПОЧИТАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Със Заповед № РД-09-28/25.02.2022 г. на и.д. Директора на ИДП при БАН съм определена за външен член на научното жури по процедурата за защита на дисертационния труд на Мартин Рачков Баев за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление: 3.6 „Право“, научна специалност „Наказателно процес“.

В това си качество предоставям следното становище:

I. Кратко представяне на докторанта и на неговия труд

Докторантът Мартин Рачков Баев е роден на 03.04.1985 г. в гр. Бургас. Висшето си юридическо образование получава през 2014 г. във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“. В периода от 06.12.2008 г. до 09.10.2011 г. Баев работи като разследващ полицай в СДВР, а в периода от 10.10.2011 г. до 04.10.2015 г. е разследващ полицай в ОД МВР – Бургас. В периода от 05.10.2015 г. до 05.07.2016 г. преминава обучение в Националния институт на правосъдието и от 06.07.2016 г. е назначен като младши съдия в Окръжен съд – Бургас. От 07.07.2018 г. е районен съдия в Районен съд – Бургас, която длъжност заема и към момента.

От 01.01.2018 г. Баев е зачислен като докторант в задочна форма на обучение в Института за държавата и правото при БАН, в област на висше образование: 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление: 3.6 „Право“, научна специалност „Наказателен процес“. Научен ръководител на докторанта Мартин Баев е доц. д-р Екатерина Салкова.

Докторантът е бил участник в редица семинари и обучения за повишаване на квалификацията, сред които и такива, имащи отношение към темата на дисертационния труд: „Ефективно разследване на наказателни дела в съответствие със стандартите на ЕСПЧ. Доказателства и доказателствени средства“, проведено на 01.06.2018 г.; „Анализ на причините за възобновяване на наказателните дела, на основание чл. 425, ал. 1, т. 5 от НПК на съдилищата от Бургаски апелативен район за периода от 2017 - 2018г.“, проведено в периода 05-07.10.2020 г.; „Правомощия на въззивната инстанция в контекста на проверка дейността на първоинстанционния съд в разпоредително заседание“, проведено на 13.11.2020 г. и други.

Интересите на докторанта Мартин Баев са предимно в областта на наказателното право и процес и защита правата на

човека. Взел е участие в три научни конференции в областите на интереси.

По темата на дисертационния труд докторантът има пет публикации, както следва: „Съществени отстраними нарушения на процесуалните правила, свързани с правото на обвиняемия да научи за какво престъпление е привлечен в това качество“ – В: Традиция и развитие на законодателството в сферата на икономиката. Сборник с доклади от научна конференция. Издателски комплекс – УНСС, София, 2020, с. 254 – 270; „Нарушения на процесуалните правила в наказателното производство – исторически преглед“ – В: Общество и право, бр. 7/2020 г., с. 61 – 82; „Наказателнопроцесуална форма, процесуален формализъм и нарушения на наказателнопроцесуалната форма“ – В: Правна мисъл, бр. 3/2020 г., с. 61 – 72; „Съществени нарушения на процесуалните права на пострадалия или на неговите наследници в досъдебната фаза на наказателния процес през призмата на чл. 249, ал. 4, т. 2 НПК“ (под печат); „Съществени нарушения на процесуалните правила, свързани с правото на обвиняемия да дава обяснения по обвинението в досъдебното производство“ – В: Сборник с доклади от X конференция на докторантите в областта на правните науки. Издателство на БАН, С., 2021, с. 398 - 411.

Дисертационният труд на докторанта Мартин Баев е на тема „Нарушения на процесуалните правила в досъдебната фаза на наказателния процес“ и представлява задълбочено и системно изследване, което има не само научно, но и практическо значение.

Обект на научния анализ на кандидата се явяват нарушенията на процесуалните правила на досъдебната фаза на наказателното производство. Авторът е концентрирал научните си търсения върху особено актуална днес проблематика, предвид липсата на цялостно монографично изследване до момента и противоречивата практика на съдилищата.

Предмет на изследването е същността на института на нарушението на процесуалните правила, неговите характеристики,

видове, отграничения от други правни институти, както и правните му последици.

Основната задача, която дисертантът си е поставил, е подробно да разгледа същността и характеристиките на института на нарушенията на процесуалните правила и в резултат на това да формулира дефиниция за него; да изясни съотношението между този и други процесуални институти; да проследи развитието му от Освобождението до наши дни. Допълнително докторантът си е поставил за задача да изясни конкретните проявни форми, в които може да се изрази нарушението на процесуалните правила на досъдебна фаза и да даде предложения за подобряване на действащото законодателство.

Изследването се характеризира със структура, включваща увод, три глави и заключение.

В първата глава, озаглавена „Понятие за нарушението в наказателния процес“, е изяснена правната същност на нарушението на процесуалните правила; прокарано е разграничение между нарушението на процесуалните правила и други сходни правни институти; направена е класификация на видове нарушения на процесуалните правила; изяснени са правните последици на нарушенията на процесуалните правила в досъдебната фаза; разгледано е историческо развитие на института на нарушенията на процесуалните правила; изведени са добри практики в резултат на прегледа на уредбата на института на нарушенията на процесуалните правила в други правни системи.

В глава втора, озаглавена „Нарушения на процесуалните правила, свързани с правата на обвиняемия в досъдебната фаза“, подробно са разгледани отделните групи нарушения на процесуалните правила, свързани с: правото на обвиняемия да научи за какво престъпление е привлечен в това качество и въз основа на какви доказателства; правото на обвиняемия да дава обяснения по обвинението; правото на обвиняемия да откаже да дава обяснения по обвинението; правото на обвиняемия да участва

в производството; правото на обвиняемия да има защитник; правото на обвиняемия да получи писмен или устен превод на разбираем за него език по чл. 55, ал. 4 от НПК, когато не владее български език; правата на обвиняемия да прави искания, бележки и възражения и да представя на доказателства; правото на обвиняемия да обжалва актовете, които накърняват неговите права и законни интереси; правото на обвиняемия да се запознава с делото, включително и с информацията, получена чрез използване на специални разузнавателни средства и да прави необходимите извлечения; правото на обвиняемия да се изказва последен; правото на обвиняемия защитникът му да участва при извършване на действията по разследване и други процесуални действия с негово участие, както и свободно да осъществява връзка със защитника си, да се среща насаме с него, да получава съвети и друга правна помощ.

В глава трета от дисертационния труд, озаглавена „Нарушения, свързани с процесуалните права на пострадалия, ощетеното юридическо лице, защитника, повереника и особения представител в досъдебната фаза“ предмет на анализ са се явили нарушенията, свързани с процесуалните права на пострадалия, на защитника, на повереника и на особения представител, както и на ощетеното юридическо лице.

Изследването е с общ обем от 304 страници, включително съдържание, списък на използваните съкращения и списък на използваната литература; справката за литературните източници съдържа общо 126 заглавия на кирилица и на латиница; бележките под линия са общо 432 на брой. Цитиранията са коректни.

Докторантът категорично покрива минимални изисквания за присъждане на научната и образователна степен „доктор“, съгласно ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му. Видно от представената справка за изпълнението на индивидуалния учебен план, докторантът събира 378 кредита.

II. Оценка на научните и научно-приложни резултати и приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд представлява безспорен принос в наказателнопроцесуалната теория. Като основни **приносни моменти** на автора следва да се очертаят следните.

Докторантът е положил изключителни усилия да анализира понятието за съществено нарушение на процесуалните правила, като изясни същностните му особености и го разграничи от други сходни процесуални понятия и институти. Нещо повече – докторантът успешно е отграничил отделните видове съществени процесуални нарушения, които подробно е анализирал в изложението, като в тази му част трудът има важно теоретика-практическо значение.

От изключително значение за науката се явява подробният и задълбочен анализ на отделните видове нарушения на процесуалните правила, които е възможно да бъдат допуснати в досъдебната фаза на наказателното производство, като е изяснено правното значение на допуснатите нарушения.

Впечатлява сравнителноправния преглед на уредбата на съществените нарушения на процесуалните правила в други правни системи (Руската федерация, ФР Германия, Франция и Украйна) и извеждането на добри практики, които са послужили на автора да формулира предложения за подобряване на правната рамка у нас.

Ценен принос има докторантът при формулиране на препоръки de lege ferenda. Разбира се, не всички от тях могат безусловно да се споделят, но те заслужава да бъдат поставени на по-широко обществено обсъждане, с оглед извеждане на рационални предложения за изменение на наказателното ни законодателство.

Убедено може да се твърди, че дисертантът е концентрирал научните си търсения в областта на особено актуалната днес проблематика на допуснатите съществени нарушения на

процесуалните правила на досъдебното производство. За пръв път в литературата е разгледана с нужната задълбоченост проблематиката на процесуалните нарушения на досъдебното производство. Оттук и изводът, че изследването е особено актуално и би могло да допринесе съществено за развитието на законодателството - и то не само наказателнопроцесуалното, и за правоприлагането.

Вън от съмнение е, че сериозният професионален опит на докторанта е допринесъл не само при избора на тема на научни търсения, но и за задълбочеността и многоаспектността на изследването; дисертационния труд ще се яви в несъмнена полза за практикуващите юристи и то не само за ангажираните в досъдебното производство.

III. Критични бележки и препоръки

Анализираният научен труд се характеризира с множество и безспорни приносни моменти, но следва да бъдат направени и някои **критични бележки**.

Така, известно несъгласие може да се изрази със структурирането на глава първа от изложението. Прегледът на историческото развитие на обсъждания институт без всякакво съмнение следва да предхожда изясняването на същността му, доколкото историческото тълкуване е способ за изясняване на смисъла на всеки правен институт. Видовете процесуални нарушения е уместно да бъдат разгледани преди отграничението на обсъждания институт от сходни правни институти, доколкото класифицирането на проявните форми на съответния институт съдейства за изясняване на същността му, а с това – и на отликите от други сходни институти.

Изясняването на понятието за нарушение на процесуалните правила от гледище на наказателноправните понятия за деяние, форми на деянието, общественоопасни последици от деянието, противоправност и неправомерност на същото, субект и субективна

страна, е важно, но измества фокусът на работата от въпросите, касаещи правната същност и значение на съществените нарушения на процесуалните правила към наказателноправните характеристики на нарушението като такова.

Иманентна характеристика на нарушението на процесуалните правила е рефлексията върху правомерността на наказателните процедури, но същата не е отчетена от автора при формулиране на понятието за съществено нарушение на процесуалните правила. Работата би спечелила значително, ако се прокара разграничение между съществените нарушения на досъдебната фаза от тези, които е възможно да бъдат допуснати в съдебната фаза на наказателното производство.

Предвид изключително сериозната по обем, а и значение, но едновременно с това – и до известна степен противоречива практика на съдилищата по въпросите кои нарушения на процесуалните правила, допуснати в досъдебната фаза на производството, са съществени, може да се препоръча в труда да намерят място по-голям брой незадължителни съдебни актовеи техния анализ.

Направените критични бележки, обаче, не влияят на общата положителна оценка на дисертационния труд. Те не разколебават безусловно налагащия се извод, че научната работа е написана в резултат на упорита работа и добросъвестните усилия на автора в областта на научния анализ.

Научната работа на дисертанта недвусмислено сочи, че докторантът Мартин Баев се отличава със способност да изследва всестранно и задълбочено наказателноправна и процесуална проблематика; има богати теоретични познания в областта на наказателното право и процес, както и криминалистика; демонстрира, че може да работи с големи масиви от информация, от които е способна да формулира релевантни научни изводи.

IV. Заключение

В заключение, имайки предвид изложените по-горе съображения, изразявам положителната си оценка, че представеният за защита дисертационен труд на тема: „Нарушения на процесуалните правила в досъдебната фаза на наказателния процес“ отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ за получаване на образователната и научна степен „доктор“, поради което предлагам да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „Наказателен процес“ на Мартин Рачков Баев.

Член на научното жури:

(доц. д-р Ралица Илкова)

София, 14 март 2022 г.